

Utviklingen på arbeidsmarkedet

SAMMENDRAG

Sesongjusterte tall fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) viser at sysselsettingen og arbeidsstyrken vokste klart mer i perioden november 2011 – januar 2012 enn trenden fra de siste årene. Hele økningen i arbeidsstyrken kom i form av økt sysselsetting. Etter å ha falt hvert kvartal siden 2009, var yrkesdeltakelsen i både tredje og fjerde kvartal nesten uendret fra samme periode året før. Demografiske endringer i befolkningen bidro til at yrkesdeltakelsen ikke økte.

Både registrert antall helt ledige og summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere (bruttoledigheten) har ifølge sesongjusterte tall gått ned med cirka 2 000 personer de siste tre månedene sammenlignet med tremånedersperioden før (september – november 2011). Tilgangen på nye arbeidssøkere per virkedag gikk noe ned i samme periode, mens tilgangen på ledige stillinger har gått noe opp.

Med unntak av yrkesgruppen barne- og ungdomsarbeidere, har antallet ledige gått ned for alle yrkesgrupper i perioden desember 2011 – februar 2012, når vi sammenligner med samme periode året før. Bygge- og anleggsarbeidere og ingeniør- og ikt-fag har hatt den største nedgangen i ledigheten.

I samtlige fylker, med unntak av Telemark, har antallet helt ledige gått ned det siste året. Sør-Trøndelag og Rogaland har hatt størst relativ nedgang i antallet helt ledige. Østfold, Vest-Agder, Oppland og Hedmark har alle hatt en årsoppgang i antallet tiltaksdeltakere som er større enn årsnedgangen i antallet ledige, slik at bruttoledigheten har økt i disse fylkene til tross for en nedgang i antall ledige. Ledigheten som andel av arbeidsstyrken var lavest i Sogn og Fjordane, mens den var høyest i Telemark.

Den registrerte arbeidsledigheten var i fjerde kvartal 2011 høyere for innvandrergroppene enn for befolkningen for øvrig, men ledigheten har falt for alle landgruppene det siste året. Personer med landbakgrunn fra nye EU-land fra Øst-Europa har hatt den største nedgangen. Ledigheten var i fjerde kvartal 2011 lavest for de med landbakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania, mens den var høyest for de med landbakgrunn fra Afrika.

Utviklingen i den globale økonomien ble svakere i 2011 enn i 2010. I løpet av fjoråret avtok produksjonen i euroområdet og endte med et fall i fjerde kvartal. USA opplevde en motsatt utvikling, og BNP-veksten ble høyere mot slutten av året. Det har vært stor usikkerhet knyttet til statsgjeldskrisen. Vi venter at de store budsjettkuttene som skal gjennomføres i mange land, vil medføre en lavere vekst framover, og at produksjonsnedgangen i eurosonen vil fortsette også i år.

I Norge økte derimot produksjonen i fjor, og veksten Fastlands-BNP ble på 2,6 prosent. Det var en betydelig økning i oljeinvesteringene og i boliginvesteringene, og det private forbruket gikk også noe opp. NAV venter at den innenlandske etterspørselen vil øke framover. Investeringsstillingene tyder på at oljeinvesteringene kan bli rekordhøye i år. Selv om en oppbremsing internasjonalt vil gi svakere vekstimpulser til norsk eksportindustri, venter vi at veksten i norsk økonomi vil vedvare i år, og at den vil være noe sterkere i 2013.

På bakgrunn av dette forventer vi en vekst i sysselsettingen på 1,5 prosent i år og på 1,7 prosent neste år. Samtidig venter vi at den høye befolkningsveksten også vil føre til en sterk vekst i arbeidstyrken framover. Vi anslår at arbeidsstyrken vil øke i samme omfang som sysselsettingen i år, slik at den gjennomsnittlige ledigheten blir om lag som i fjor. I og med at ledigheten nå er betydelig lavere enn for ett år siden, innebærer dette imidlertid at ledigheten vil øke en del utover året. Neste år venter vi at sysselsettingsveksten blir høyere, og at ledigheten vil falle moderat. NAV anslår at det i gjennomsnitt vil være 70 000 registrerte helt ledige i 2012 og 68 000 i 2013. Den registrerte ledigheten vil være på 2,7 prosent av arbeidsstyrken i år, og på 2,5 prosent neste år.

UENDRET YRKESDELTAELSE

Den nederste grafen i figur 1 viser at yrkesdeltakelsen, som er arbeidsstyrken delt på befolkningen i alderen 15–74 år, har vært fallende siden 2009. De siste to kvartalene har årsnedgangen vært marginal. I fjerde kvartal

2011 var yrkesdeltakelsen 71,3 prosent. Yrkesdeltakelsen var lavere enn gjennomsnittet i perioden 2006–2011 (-0,9 prosentpoeng), men innenfor de vanlige svingningene i perioden.

Veksten i befolkningen i alderen 15–74 år har vært

rimelig stabil i perioden 2007–2011 (figur 1). Gjennomsnittlig årlig vekst i perioden 2007–2011 er på 1,6 prosent, og veksten fra fjerde kvartal 2010 til fjerde kvartal 2011 var på 1,7 prosent. Dette er det sjette kvartalet på rad hvor befolkningen i alderen 15 – 74 år vokser med 1,7 prosent.

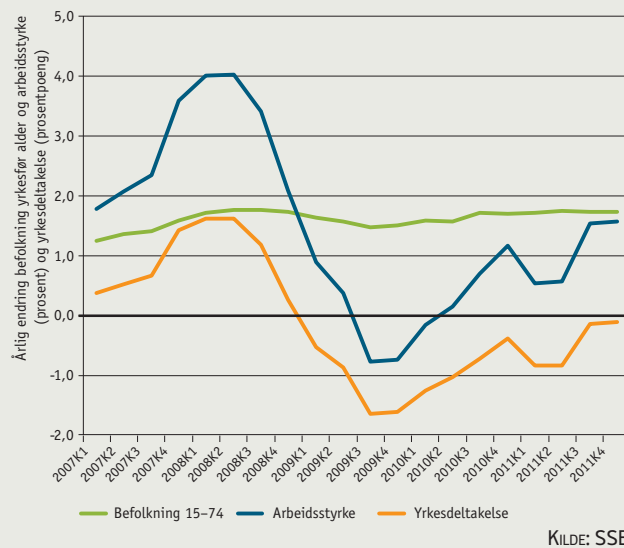
Yrkesdeltakelsen endres i stor grad i takt med veksten i arbeidsstyrken. Veksten som har vært i arbeidsstyrken siden andre kvartal 2010 har bidratt til at reduksjonen i yrkesdeltakelsen har blitt lavere. De siste to kvartalene i 2011 var den årlige veksten i arbeidsstyrken på henholdsvis 1,5 og 1,6 prosent. Dette var marginalt lavere enn veksten i befolkningen i yrkesfør alder, så yrkesdeltakelsen forble mer eller mindre uendret.

Av figur 1 ser vi at endring i befolkningen i arbeidsfør alder og endringen i arbeidsstyrken kan være nokså ulike. Dette resulterer i endret yrkesdeltakelse. I figur 2 har vi dekomponert de årlige endringene i yrkesdeltakelse med utgangspunkt i konjunkturelle faktorer¹ og demografiske endringer.² Bidraget fra demografiske faktorer til årsendringene i yrkesdeltakelsen har vært stabilt negativt

¹ Konjunkturelle bidrag på endret yrkesdeltakelse er beregnet ved å kombinere befolkningstallene for et år med yrkesfrekvensene for året etter for de 11 ulike aldersgruppene. Dette gir den arbeidsstyrken for de ulike aldersgruppene som ville oppstått dersom yrkesfrekvensene var det eneste som endres fra et år til neste. En summering av arbeidsstyrken for alle aldersgruppene gir samlet arbeidsstyrke, som kombinert med samlet befolkning i yrkesfør alder gir den samlede yrkesdeltakelsen som ville vært med kun årsendringer i yrkesfrekvensene.

² Demografisk bidrag er beregnet ved differansen mellom endring i samlet yrkesdeltakelse og endring i yrkesdeltakelsen som skyldes konjunkturelle faktorer.

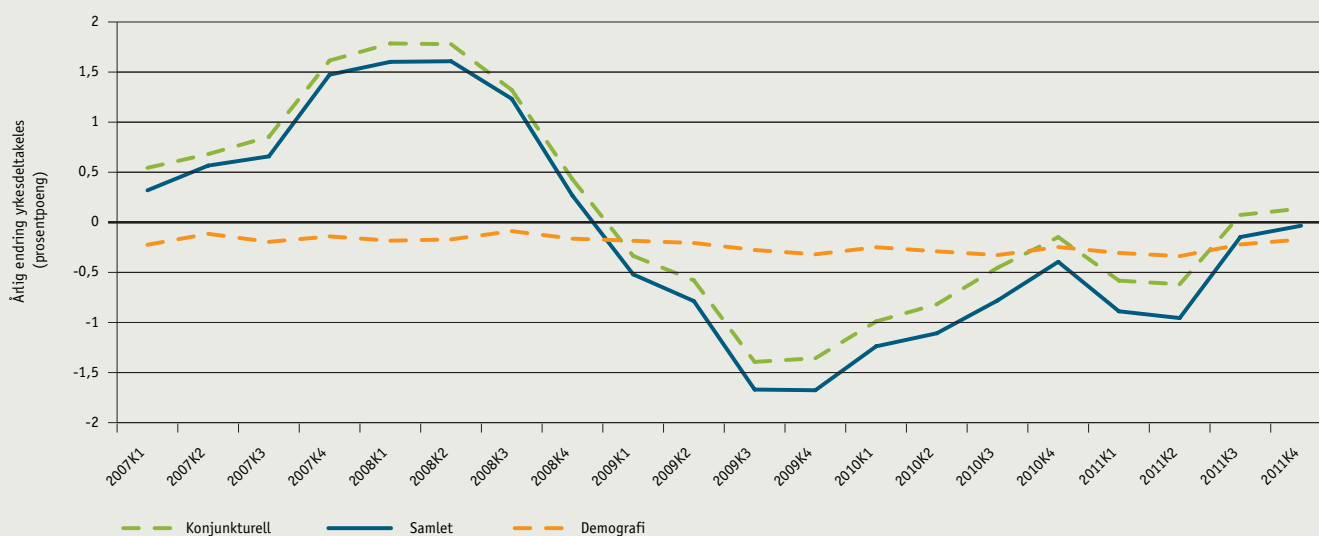
Figur 1:
Årlig befolkningsvekst 15-74 år (prosent), arbeidsstyrkevekst (prosent) og endring i yrkesdeltakelse (prosentpoeng), AKU. 1. kvartal 2007 – 4. kvartal 2011.

KILDE: SSB

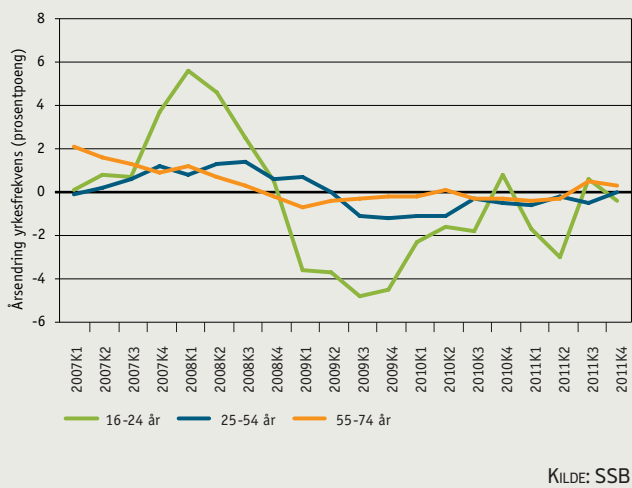
på rundt 0,25 prosentpoeng hele perioden 2007–2011. Konjunkturelle faktorer bidro til at yrkesdeltakelsen økte fra 2007 til 2009. Fra 2009 til og med andre kvartal 2011 har også bidraget fra konjunkturelle faktorer på årsendringen i yrkesdeltakelsen vært negativt. De siste to kvartalene av 2011 bidro konjunkturelle faktorer positivt til endringen i yrkesdeltakelsen, og dette var første gang

Figur 2:
Årlig endring i yrkesdeltakelse og bidrag fra demografi og konjunkturelle forhold (prosentpoeng). 1. kvartal 2008 – 4. kvartal 2011.

KILDE: SSB

Figur 3:
Årlig endring i yrkesfrekvenser (prosentpoeng), etter alder. 1. kvartal 2007 – 4. kvartal 2011.

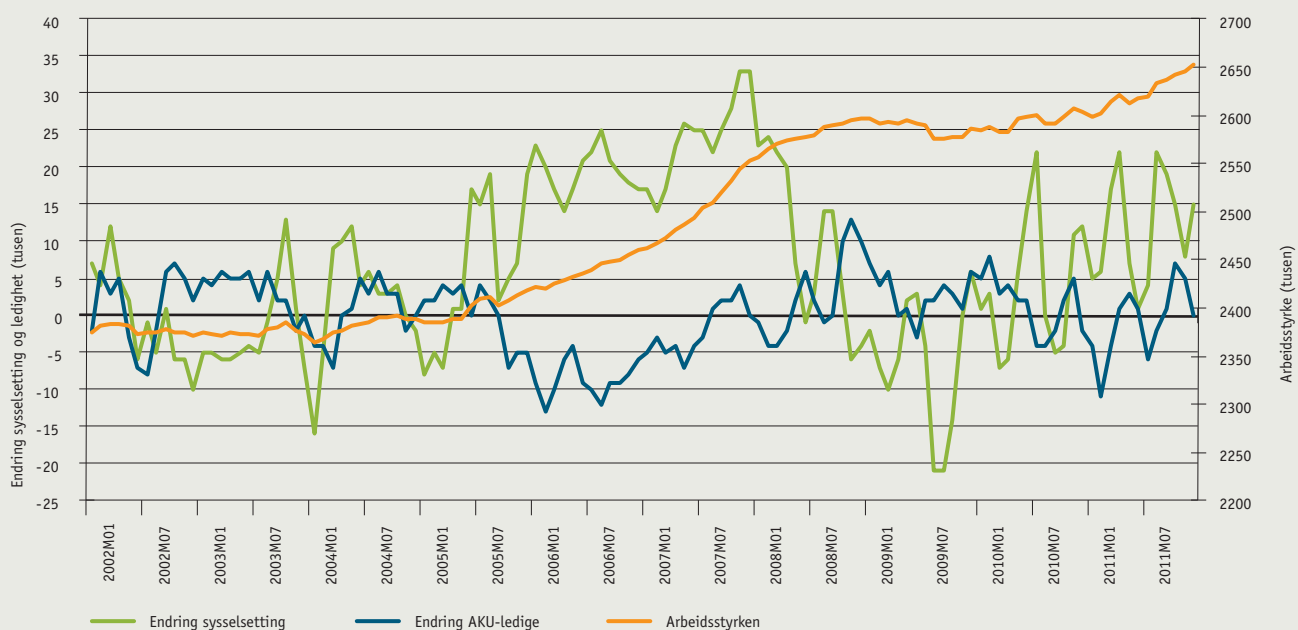
siden 2009 at yrkesdeltakelsen ikke falt sammenlignet med året før.

Konjunktuelle faktorer, som endret etterspørsel etter arbeidskraft, påvirker yrkesfrekvensene for de ulike aldersgruppene. Disse endringene i yrkesfrekvenser utgjør de konjunktuelle bidragene til endringen i samlet yrkesdeltakelse. Figur 3 viser årlig endring i yrkes-

frekvensen i prosentpoeng for tre ulike aldersgrupper i befolkningen i yrkesfør alder. Yrkesfrekvensene for de tre aldersgruppene er nokså ulike. I fjerde kvartal 2011 var yrkesfrekvensene fra yngste til eldste aldersgruppe på henholdsvis 56, 87 og 50 prosent. Yrkesfrekvensen i den yngste aldersgruppen, de mellom 15 og 24 år, har variert klart mer enn for de andre to aldersgruppene. I 2009, da yrkesfrekvensen gikk ned for alle aldersgruppene, gikk den ned med nesten 5 prosentpoeng for den yngste aldersgruppen, mens den gikk ned med i overkant av 1,5 og 0,5 prosentpoeng for de to eldste aldersgruppene. Mens yrkesfrekvensen fortsetter å svinge mellom oppgang og nedgang for den yngste gruppen, har den de to siste kvartalene i 2011 økt noe for den eldste gruppen. I tillegg har yrkesfrekvensen for de mellom 25 og 54 år, for første gang siden midten av 2009, ikke gått ned det siste året. Tatt i betraktning at aldersgruppen 25–54 år utgjør cirka 55 prosent av befolkning i yrkesfør alder,³ gir bedringen i yrkesfrekvensutviklingen for denne gruppen et sterkt bidrag til å bremse nedgangen i den samlede yrkesdeltakelsen. Endringer i yrkesfrekvensene til den yngste og eldste aldersgruppen har ikke like store effekter på samlet yrkesdeltakelse, da disse aldersgruppene i fjerde kvartal 2011 utgjorde henholdsvis 18 og 27 prosent av befolkningen i yrkesfør alder.

³ Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) fjerde kvartal 2011.

Figur 4:
Sysselsetting, ledighet og arbeidsstyrke ifølge AKU. Endring fra foregående tremånedersperiode for sysselsetting og ledigheten. Nivå for arbeidsstyrke. Sesongjusterte tall, tremåneders glidende gjennomsnitt. 1 000 personer. Januar 2001 – desember 2011.

VEKSTEN I ARBEIDSSTYRKEN FORTSETTER

Arbeidsstyrken består av sysselsatte og arbeidsledige. Figur 4 viser utviklingen i arbeidsstyrken og bidragene fra sysselsettingen og ledigheten på arbeidsstyrkeutviklingen. Vi ser her at arbeidsstyrken har vokst siden starten av 2010. Denne veksten ble opprettholdt i månedene november 2011 – januar 2012, som er de tre siste månedene som er rapportert i SSBs arbeidskraftundersøkelse (AKU). Ifølge sesongjusterte tall, vokste arbeidsstyrken med 15 000 personer fra tremånedersperioden august – oktober 2011 til siste rapporterte periode. Gjennomsnittlig vekst fra tremånedersperiode til tremånedersperiode har siden vendepunktet i slutten av 2009 vært på cirka 8 000. Veksten mellom de to siste rapporterte tremånedersperiodene i AKU lå dermed over gjennomsnittsveksten, men den var fremdeles innenfor de vanlige svingningene for perioden.

Grafen som viser sesongjusterte tall for tremånedersendringen i sysselsettingen, viser at sysselsettingen har vokst siden våren 2010. Sysselsettingen vokste med 15 000 fra tremånedersperioden august – oktober 2011 til tremånedersperioden november 2011 – januar 2012. Sysselsettingsveksten forklarer dermed hele veksten i arbeidsstyrken i denne perioden.

Figur 4 viser også tremånedersendringen i den sesongjusterte AKU-arbeidsledigheten. AKU-ledigheten gikk noe opp høsten 2011, mens den fra tremånedersperioden august – oktober 2011 til siste tremånedersperiode forble uendret.

Sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser at sysselsettingen i industrien gikk ned med 1 200 personer fra tredje til fjerde kvartal, mens sysselsettingen innen bygge- og anleggsnæringen og varehandelen økte med henholdsvis 1 300 og 1 200 personer i samme periode. Sysselsettingen i industrien var 0,3 prosent høyere i fjerde kvartal 2011 sammenlignet med samme periode i 2010, mens sysselsettingen i bygge- og anleggsnæringen og varehandelen var henholdsvis 3,2 og 1,1 prosent høyere. Offentlig administrasjon og forsvar hadde en sysselsettingsvekst på 2,1 prosent fra tredje til fjerde kvartal i 2011. Dette tilsvarer nesten 4 000 personer. Næringen var i fjerde kvartal 2011 den som hadde hatt både høyest relativ og absolutt sysselsettingsvekst sammenlignet med samme kvartal året før, og står for nesten en fjerdedel av sysselsettingsveksten i Fastlands-Norge fra fjerde kvartal 2010 til fjerde kvartal 2011.

283 800 PERSONER VAR LEDIGE I LØPET AV 2011

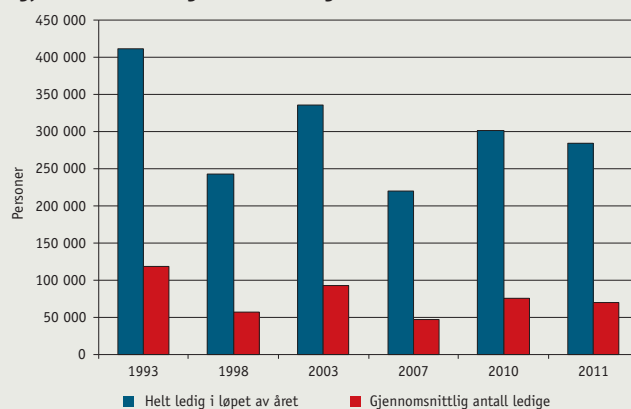
I 2011 var i gjennomsnitt 69 400 personer registrert som helt ledige hos NAV. Dersom vi ser på hvor mange personer som var registrert som helt ledig en eller annen gang i løpet av året, gjaldt dette likevel hele 283 800. Det var altså fire ganger så mange som var registrert som helt ledige i løpet av året, enn som var ledige i gjennomsnitt. Dette tyder på at arbeidsmarkedet i Norge er dynamisk, og at de fleste som blir ledige kun er ledig i en kort periode.

Også i 2010 var det fire ganger så mange helt ledige i løpet av året enn det var ledige i gjennomsnitt. Både ledigheten og antallet som var ledige i løpet av året var da noe høyere enn i 2011.

Det ble lyst ut noen flere ledige stillinger i løpet av 2011 enn i 2010. Gjennom fjoråret ble det totalt lyst ut 247 100 ledige stillinger, en økning på 11 000 stillinger fra 2010. Det var særlig innen bygge- og anleggssyrker, samt ingeniør- og ikt-fag, at det ble lyst ut flere ledige stillinger, med en økning på henholdsvis 33 og 29 prosent. Innen industriarbeid ble det lyst ut 16 prosent flere ledige stillinger i 2011 enn i 2010, til tross for den dystre situasjonen i Europa. Innen butikk- og salgsarbeid ble det lyst ut hele 13 prosent færre ledige stillinger i 2011 enn i 2010, noe som henger sammen med en svak vekst i privat konsum gjennom fjoråret.

Selv om 2011 ble et bedre år enn 2010 samlet sett, er det fortsatt langt igjen til slik arbeidsmarkedet så ut da finanskrisen brøt ut. I 2007 var ledigheten klart lavere, samtidig som det ble lyst ut langt flere ledige stillinger. Den gang ble det lyst ut nesten 400 000 ledige stillinger, mens det i gjennomsnitt bare var registrert 46 100 personer helt ledige. Dette resulterte også i en svært høy mangel på arbeidskraft, som høsten 2007 ble estimert til å utgjøre hele 132 000 personer.

Figur 5:
Antall personer som var helt ledige i løpet av året og
gjennomsnittlig antall ledige. 1993-2011.

KILDE: NAV

NEDGANG I LEDIGHETEN

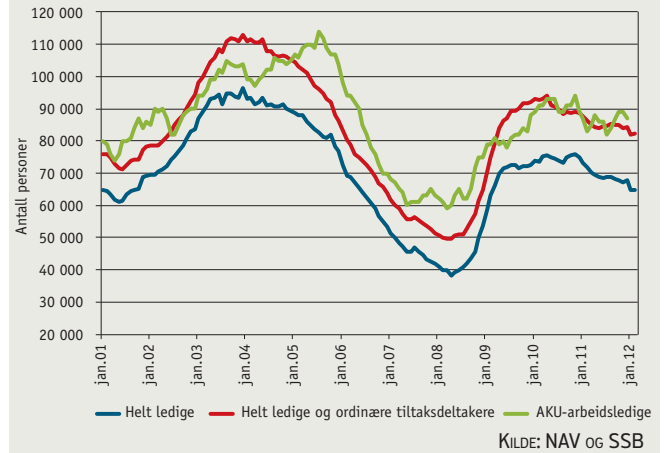
Ved utgangen av februar 2012 var det 69 500 helt ledige, hvilket tilsvarer 2,7 prosent av arbeidsstyrken. Antallet helt ledige var 10 prosent lavere enn for ett år siden. Summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere, som vi kaller bruttoledigheten, var på samme tidspunkt 89 300. Antallet ledige og bruttoledigheten gikk ned stort sett gjennom hele 2011, og trenden har fortsatt inn i 2012. Sesongjusterte tall viser at antallet helt ledige og bruttoledigheten de siste tre månedene minket med henholdsvis 2 000 og 1 900 fra tremånedersperioden før. Perioden før gikk antallet helt ledige og bruttoledigheten ned med henholdsvis 1 000 og 100 personer. Det har altså vært en sterkere nedgang i ledigheten de siste tre månedene.

FÆRRE NYE ARBEIDSSØKERE

Fra våren 2010 til sommeren 2011 falt tilgangen på ordinære arbeidssøkere per virkedag, mens den økte gjennom sommeren. Siden september har det blitt færre nye arbeidssøkere per virkedag. For siste tremånedersperiode

Figur 6:

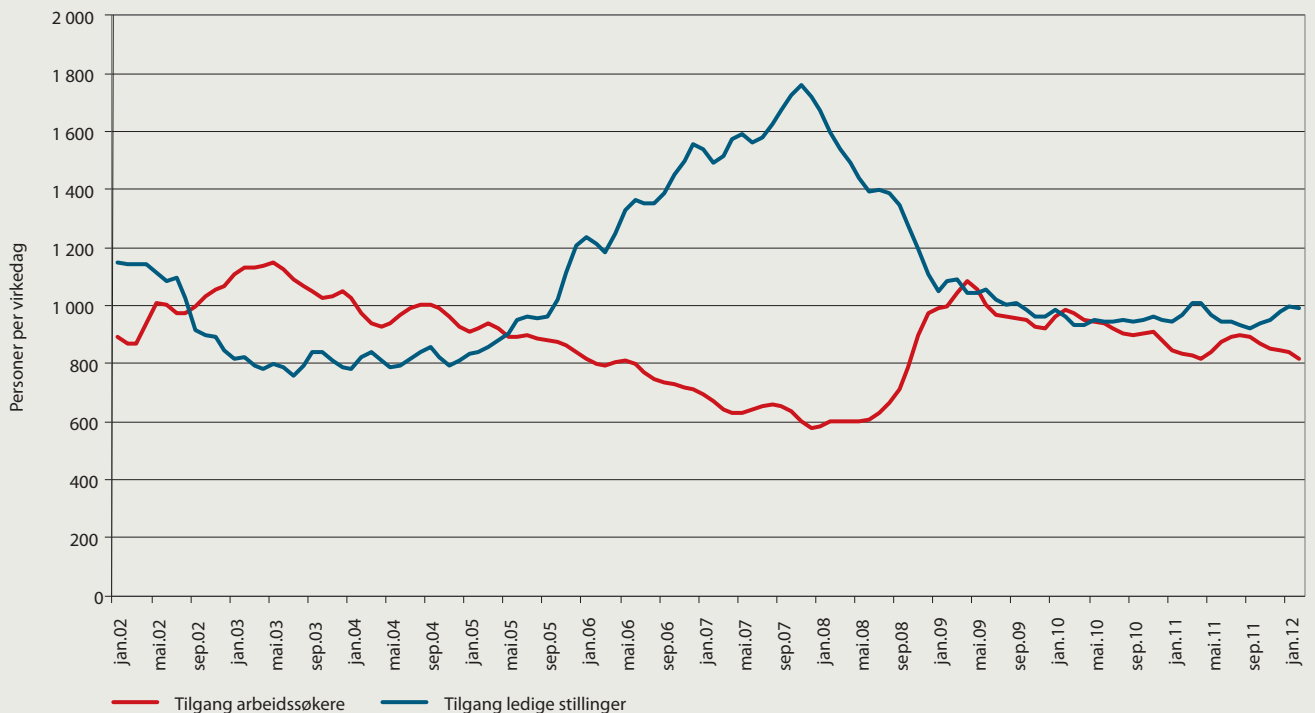
Utviklingen i antall registrerte helt ledige, summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere og AKU-ledige. Sesongjusterte tall. Januar 2001- februar 2012.

viser sesongjusterte tall at antallet nye arbeidssøkere per virkedag var 5 prosent lavere enn tremånedersperioden før. Antallet nye arbeidssøkere per virkedag i februar 2012 var på samme nivå som det var før nedgangen stoppet opp våren 2011.

Figur 7:

Tilgang ledige stillinger per virkedag* og tilgang ordinære arbeidssøkere per virkedag. Sesongjusterte tall. Trend. Januar 2002-februar 2012.

* Stillinger utlyst i media, registrert av arbeidsgiver på nav.no eller meldt til NAV.

I de siste tre månedene er det 4,5 prosent færre som har vært arbeidssøkere under 4 uker, sammenlignet med samme periode ett år før. Nedgangen var spesielt stor innenfor bygg og anlegg (-18 %), mens barne- og ungdomsarbeidere (2 %) og reiseliv og transport (3,5 %) hadde en liten økning i antallet arbeidssøkere.

SVAK ØKNING I TILGANG PÅ NYE LEDIGE STILLINGER

De siste tre månedene ble det lyst ut 4 prosent flere stillinger enn i samme periode ett år tidligere. Tilgangen på ledige stillinger per virkedag økte noe i starten av 2011, for så å gå noe ned i løpet av våren. Fra oktober begynte tilgangen på ledige stillinger å øke noe igjen, og i februar 2012 lå antallet utlysninger på omtrent samme nivå som før nedgangen våren 2011. Sesongjusterte tall viser at tilgangen på nye ledige stillinger per virkedag har vokst med 5,5 prosent de siste tre månedene sammenlignet med tremånedersperioden før (september – november 2011). I perioden før var det ingen endring i tilgangen på ledige stillinger per virkedag.

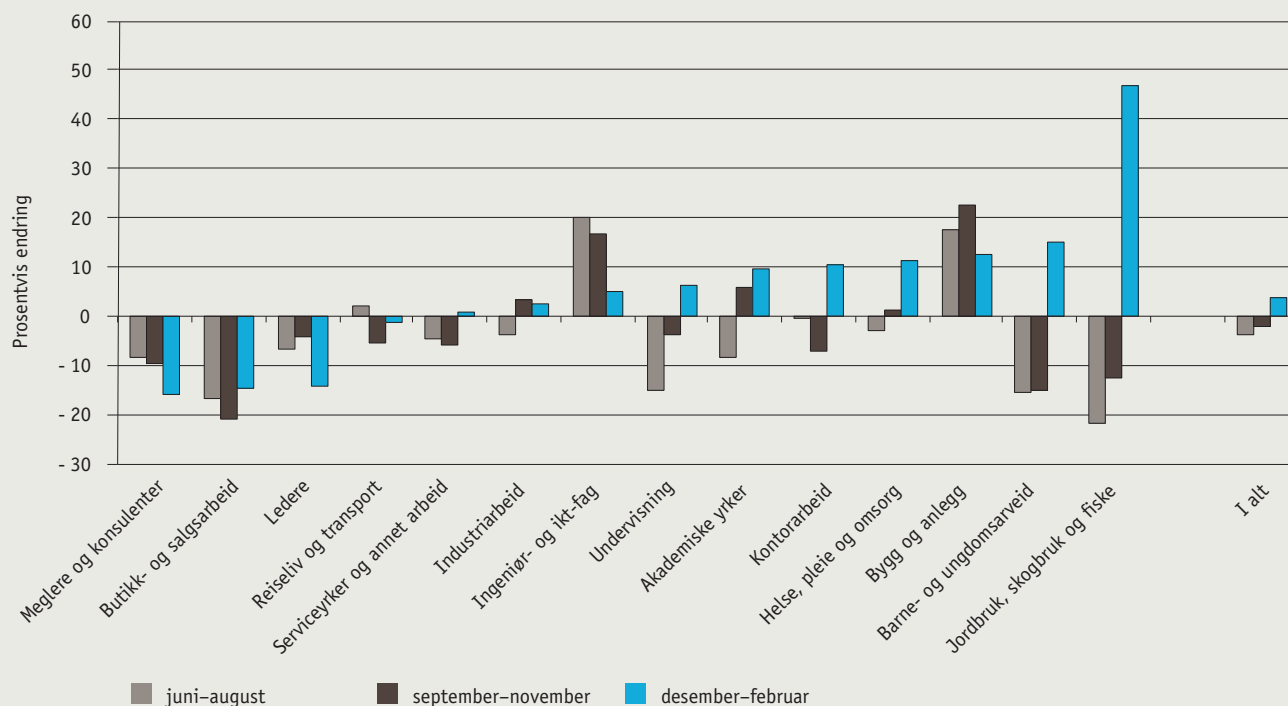
Utviklingen i tilgangen på stillinger sier noe om etterspørselen etter arbeidskraft. Figur 8 viser at årsendringen

for de siste tre månedene representerer et brudd med årsendringen de to foregående tremånedersperiodene. Yrkene som har hatt den største etterspørselsveksten er bygge- og anleggsyrker (12 %), barne- og ungdomsarbeid (15 %) og jordbruk, skogbruk og fiske (47 %). Jordbruk, skogbruk og fiske er en liten gruppe. Små endringer i tilgangen på ledige stillinger kan dermed slå mye ut når endringen beregnes i prosent. Meglere og konsulenter (-16 %) og butikk- og salgsarbeid (-15 %) er yrkene som har opplevd den største nedgangen i etterspørselen.

FORTSATT NEDGANG I LEDIGHETEN INNEN BYGG OG ANLEGG

Nivået på antall arbeidsledige de siste tre månedene er lavere for alle yrkesgrupper, med unntak av barne- og ungdomsarbeidere (5 %), enn i samme periode i fjor. Bygg og anlegg (-27 %) og ingeniør- og ikt-fag (-21 %) er de yrkesgruppene hvor ledigheten har gått mest ned. For bygge- og anleggsyrker har nedgangen i ledigheten forsterket seg gjennom hele det siste året, mens nedgangen for ingeniør- og ikt-fag ikke har vært like sterk den siste tremånedersperioden. For industriyrker viser figur 9 at nedgangen i ledigheten har blitt mindre gjennom året.

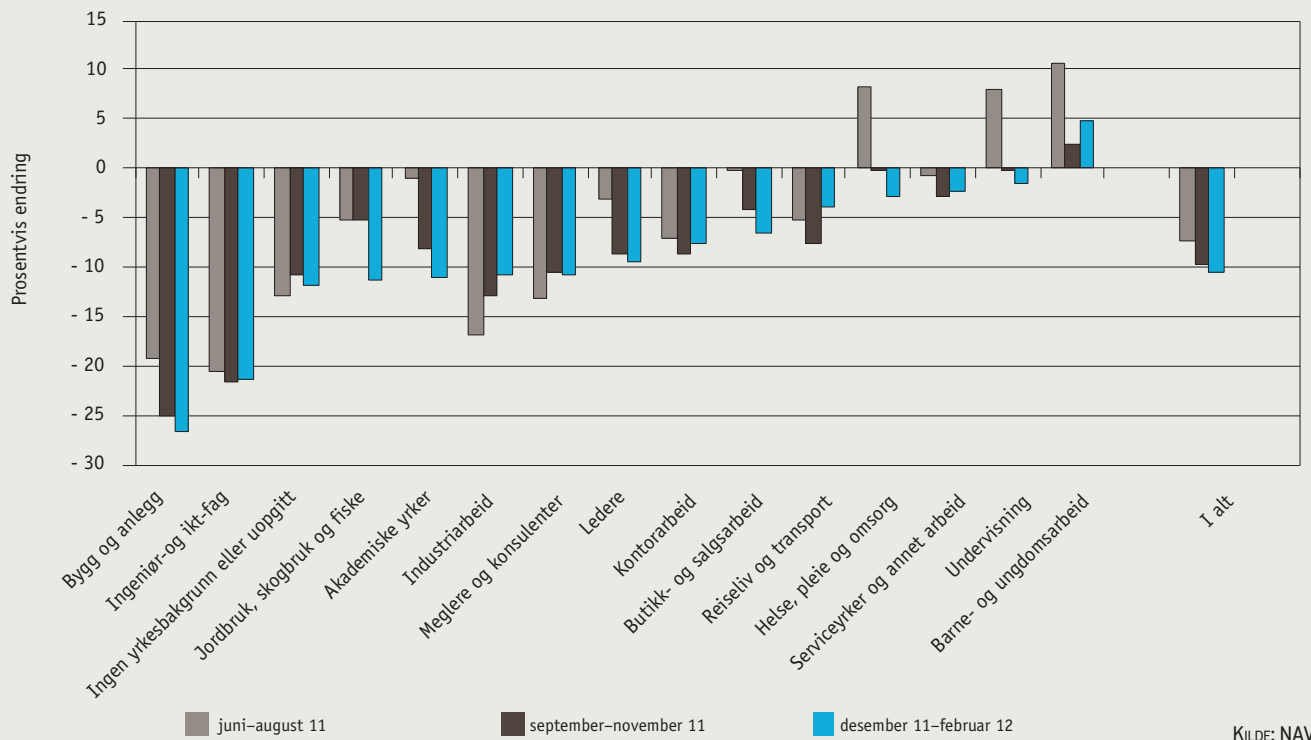
Figur 8:
Årsendring i prosent i tilgang ledige stillinger per virkedag innenfor ulike yrkesgrupper, fordelt på tremånedersperioder. Juni 2011 - februar 2012.

KILDE: NAV

Figur 9:

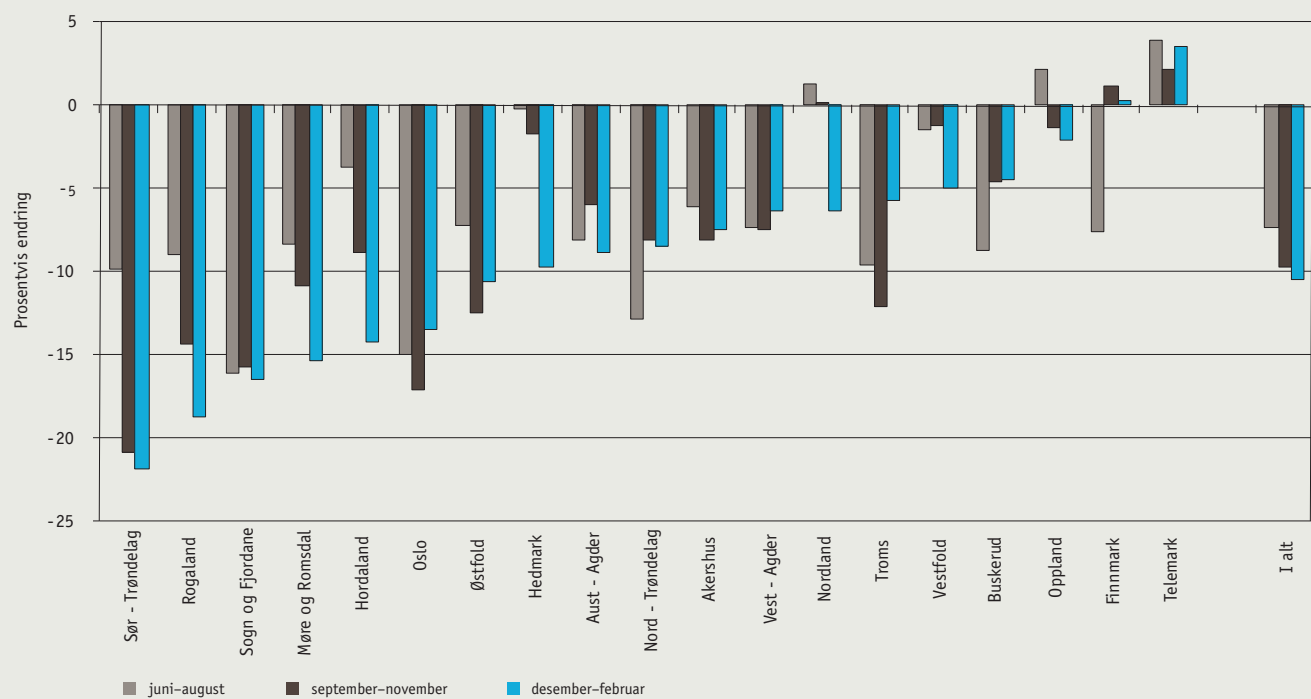
Årlig prosentvis endring i antall helt ledige etter yrkesbakgrunn, juni 2011 - februar 2012.

KILDE: NAV

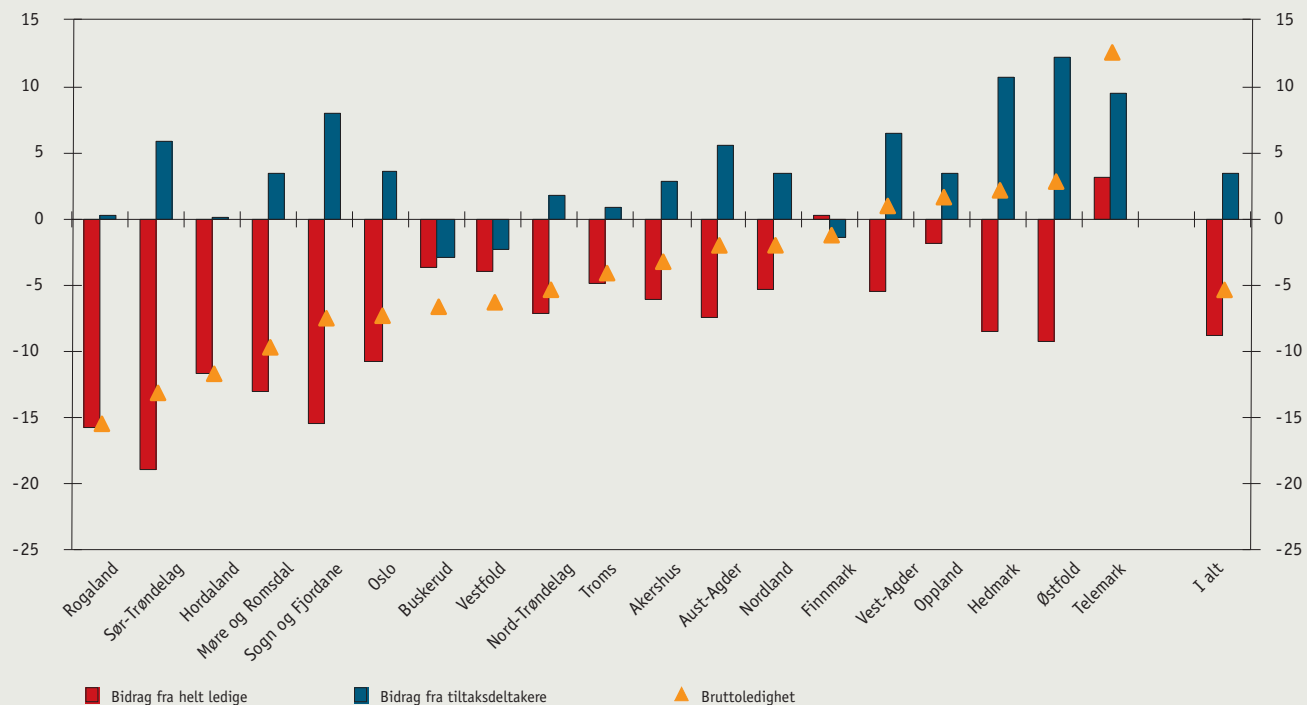
Figur 10:

Årlig prosentvis endring i antall helt ledige. Fordelt etter fylke. Juni 2011 - februar 2012.

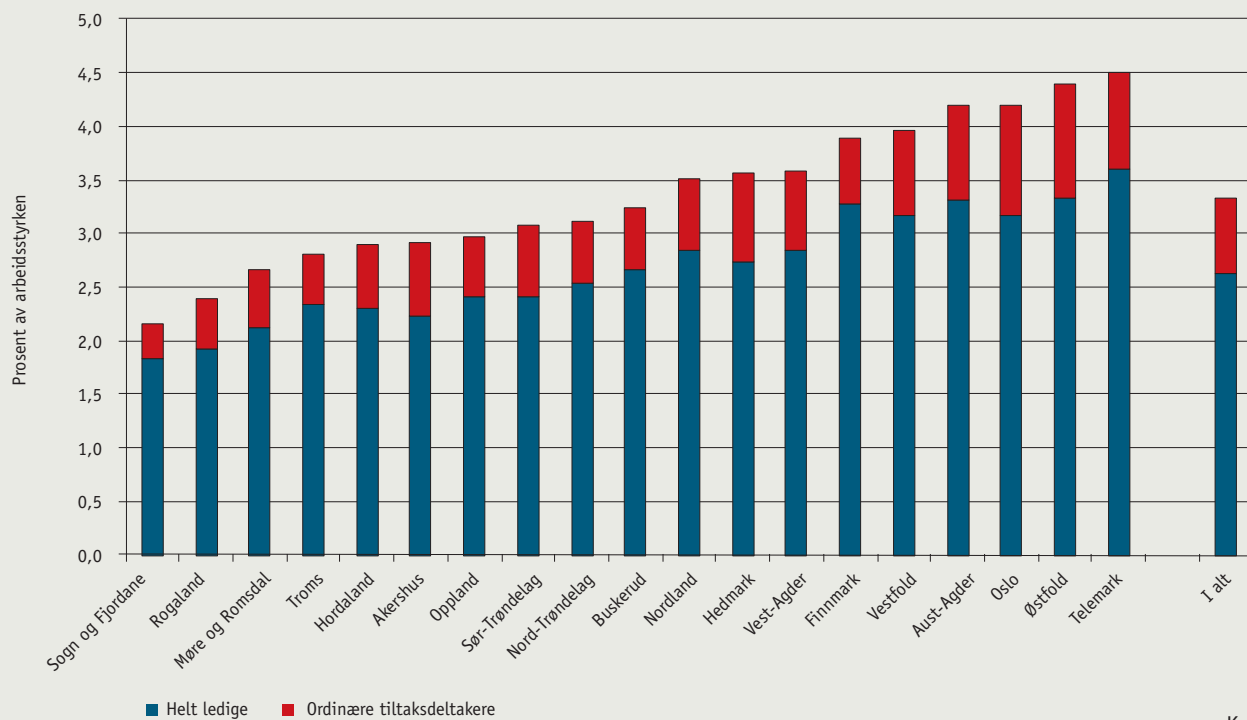
KILDE: NAV

Figur 11:
Årsendring i bruttoledighet (prosent) dekomponert i bidrag fra endring i ordinære tiltaksdeltakere og endring i helt ledige (prosentpoeng). Tremånedersperioden desember 2011 – februar 2012.

KILDE: NAV

Figur 12:
Registrerte helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere i prosent av arbeidsstyrken. Tremånedersperioden desember 2011 – februar 2012.

KILDE: NAV

LEDIGHETEN FALLER I NESTEN ALLE FYLKER

Med unntak av Telemark, har antallet ledige de siste tre månedene gått ned i alle fylker sammenlignet med samme periode for ett år siden. I Sør-Trøndelag og i Rogaland var årsnedgangen i antallet ledige henholdsvis 22 og 19 prosent, mens økningen i Telemark var på 4 prosent (figur 10). Figur 11 viser at antall tiltaksdeltakere har økt betydelig i Sør-Trøndelag og Telemark, slik at utviklingen i bruttoledigheten ble betydelig svakere enn for helt ledige for begge fylkene. Østfold, Vest-Agder, Oppland og Hedmark har alle hatt en økning i antallet tiltaksdeltakere som har vært større enn nedgangen i antallet ledige, slik at bruttoledigheten i disse fylkene har økt.

Ledigheten som andel av arbeidsstyrken var i perioden desember 2011 – februar 2012 lavest i Sogn og Fjordane (1,8 %) og Rogaland (1,9 %), mens den var høyest i Østfold (3,3 %) og Telemark (3,6 %).

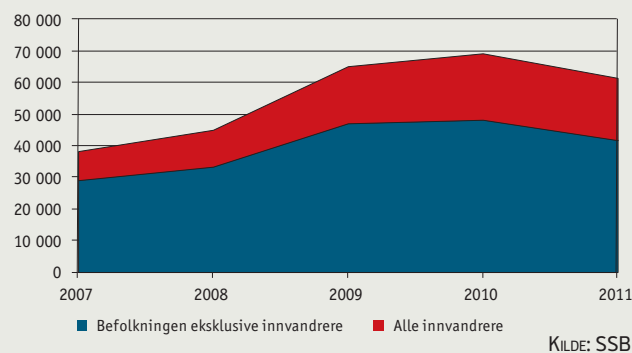
NEDGANG I LEDIGHETEN BLANT INNVANDRERE FRA NYE EU-LAND

Befolkningsveksten i Norge, som var på 65 500 personer i 2011, var den høyeste noensinne. Nettoinnvandringen, som også var rekordhøy, stod for 71 prosent av befolkningsveksten. Nettoinnvandringen i 2011 var nesten 5 000 høyere enn den var i 2010, og 3 000 høyere enn rekordåret 2008. Europeiske statsborgere stod for nesten tre fjerdedeler av nettoinnvandringen i 2011. Polakker og litauere utgjorde halvparten av nettoinnvandringen fra Europa. Det har vært en stor relativ vekst i innvandringen fra land i Sør-Europa, som for eksempel Spania og Hellas, men nivåene er fortsatt lave.

Den høye nettoinnvandringen de siste årene vises også i ledighetstallene. Figur 13 viser at antallet helt ledige med innvandrerbakgrunn har vokst klart mer enn antallet ledige uten innvandrerbakgrunn fra fjerde kvartal 2007 til fjerde kvartal 2011. I fjerde kvartal 2007 utgjorde arbeidsledige med innvandringsbakgrunn nær en fjerdedel av samlet antall ledige, mens andelen var på nesten en tredel i 2011.

Innvandringen til Norge ser ut til å være relativt etterspørselsbestemt. Siden 2006 har arbeid vært den viktigste årsaken til innvandring blant ikke-nordiske statsborgere. Dette falt sammen med en sterk oppgang i norsk økonomi som nådde toppen i 2008, og nettoinnvandringen økte kraftig i denne perioden. Da etterspørselen etter arbeidskraft falt som følge av finanskrisen, gikk arbeidsinnvandringen fra land utenfor Norden ned med nesten 30 prosent. Denne nedgangen ble reversert i 2010. Antallet ikke-nordiske borgere som oppga arbeid som innvandrings-

Figur 13.
Antall registrerte helt ledige, 4. kvartal 2007-4. kvartal 2011. Fordelt etter landbakgrunn.

grunn i 2010 endte på 23 800, som er det høyeste nivået registrert til nå.⁴ Over to tredjedeler av disse kom fra de nye EU-landene i Øst-Europa (EU10),⁵ som siden 2006 har utgjort den største gruppen innvandrere.

Figur 14 viser at innvandrere med landbakgrunn fra Asia, Afrika og Øst-Europa ellers var de tre største gruppene av helt ledige innvandrere i fjerde kvartal 2007. Disse andelene har siden da sunket betydelig. I samme periode har andelen av helt ledige innvandrere fra EU-land i Øst-Europa vokst kraftig. I fjerde kvartal 2011 utgjorde fremdeles asiater den største andelen av helt ledige innvandrere, mens ledige innvandrere med landbakgrunn fra nye EU-land i Øst-Europa utgjorde den nest største andelen. Andelen av helt ledige innvandrere sank noe fra fjerde kvartal 2010 til fjerde kvartal 2011 for de med landbakgrunn fra EU-land i Øst-Europa, mens den økte noe for de med landbakgrunn fra Asia og Afrika. Dette er første gang i perioden 2007–2011 at ledigheten har utviklet seg bedre for innvandrere fra EU-land i Øst-Europa enn for andre innvandrere.

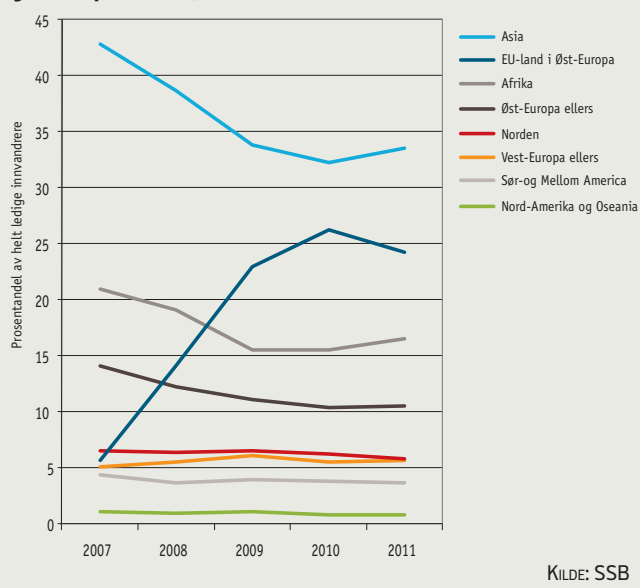
Tall for arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken⁶ (SSB) viser at ledigheten har gått ned mellom fjerde kvartal 2010 og fjerde kvartal 2011 for samtlige landbakgrunner. Ledighetsprosenten er fremdeles høyere for alle innvandrergruppene enn for befolkningen uten innvandrere. For innvandrere fra de nye EU-landene i Øst-Europa har ledighetsprosenten gått ned over 2 prosentpoeng fra fjerde kvartal 2010, og var i fjerde kvartal 2011 på under 6 prosent. Polakker utgjør en stor del av denne gruppa. Hoved-

⁴ SSBs statistikk om antall innvandrere etter innvandringsgrunn for 2010 har nylig blitt revidert. Antallet arbeidsinnvandrere i 2010 har blitt nedjustert og er derfor lavere enn tidligere oppgitt.

⁵ I 2004 ble de følgende ti østeuropeiske landene nye medlemmer i EU: Polen, Litauen, Slovakia, Latvia, Romania, Estland, Bulgaria, Tsjekkia, Ungarn og Slovenia.

⁶ SSB har koblet NAVs tall over registrerte ledige med opplysninger over landbakgrunn. En person er definert som innvandrer når personen er født i utlandet og har utenlandske foreldre.

Figur 14.
Andeler av helt ledige innvandrere etter landbakgrunn (prosent), 4. kvartal 2007–4. kvartal 2011.

tyngden av polakker har yrkesbakgrunn fra industri- og bygge- og anleggsvirksomheten. Ledigheten for industri- og bygge- og anleggsvirksomheter har falt kraftig i løpet av det siste året. Dette gjenspeiles i en sterk nedgang i ledigheten blant polakker, og forklarer mye av nedgangen i ledighetsprosenten for de med landbakgrunn fra nye EU-land i Øst-Europa.

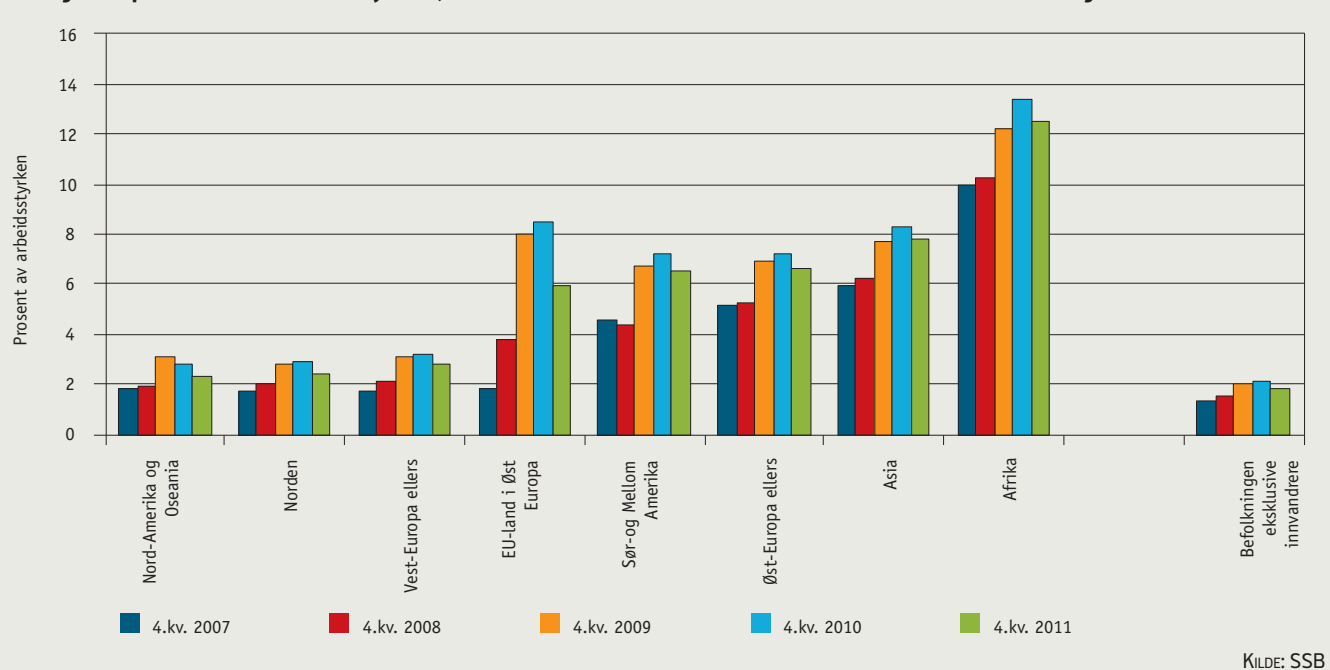
FLERE UNGE MED NEDSATT ARBEIDSEVNE ENN UNGE LEDIGE

Det totale sykefraværet var på 6,6 prosent i tredje kvartal 2011, hvorav 0,8 prosentpoeng utgjorde det egenmeldte fraværet. Fra tredje kvartal 2010 til tredje kvartal 2011 var det en nedgang i det samlede fraværet på 4,9 prosent. Det legemeldte sykefraværet sank fra 6,1 prosent i tredje kvartal 2010 til 5,8 prosent i tredje kvartal 2011, mens det ikke var noen endring i det egenmeldte fraværet. Sykefraværet ligger nå på omtrent samme nivå som i perioden 2004-2008.

Antallet personer som er registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV ser nå ut til å ha stabilisert seg. Ved utgangen av januar var det registrert 214 000 personer med nedsatt arbeidsevne. Dette er en nedgang på 2 800 personer fra januar i fjor. Tre av fire med nedsatt arbeidsevne er mellom 30 og 60 år. Det er imidlertid 39 600 personer under 30 år som er registrert hos NAV med nedsatt arbeidsevne. Omlag 28 000 av disse mottar arbeidsavklaringspenger. Ved utgangen av januar var det 33 400 helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere som var under 30 år. Det var altså om lag 6 000 færre helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere enn unge som var registrert med nedsatt arbeidsevne.

Ved utgangen av 2011 var antallet personer med uførepensjon 306 700. Det var 5 600 flere uførepensjonister enn på samme tidspunkt i 2010, en økning på 1,8 prosent. De siste årene har det vært en tiltakende

Figur 15.
Ledighet i prosent av arbeidsstyrken, 4. kvartal 2007–4. kvartal 2011. Fordelt etter landbakgrunn.

befolkningsvekst i aldersgruppen 18–67 år. For 2011 har Statistisk sentralbyrå registrert den høyeste befolkningsveksten noensinne. Antall uføre i prosent av befolkningen i aldersgruppen 18–67 år er på samme nivå i 2011 som i 2010, og ligger på 9,5 prosent. Uføreandelen for aldersgruppen 60–67 år var noe lavere ved utgangen av 2011 enn på samme tid i 2010. I aldersgruppen 25–54 år har det vært en svak økning i andelen uføre fra utgangen av 2010 til utgangen av 2011.

TILSTANDEN I NORSK ØKONOMI

Bruttonasjonalproduktet for Fastlands-Norge⁷ økte med 2,6 prosent i 2011. Dette tilsvarer den gjennomsnittlige årsveksten for norsk økonomi de siste 30 årene, noe som tyder på at konjunkturutviklingen i fastlandsøkonomien er nøytral. Sesongjusterte tall fra Nasjonalregnskapet viser at Fastlands-BNP har vokst i ni kvartaler på rad, og at det gikk opp med 0,6 prosent i fjerde kvartal i fjor. Det var bruttoproduktet innen tjenestenæringene som økte mest i fjor, og i fjerde kvartal skyldes to tredjedeler av økningen i Fastlands-BNP veksten i ulike tjenesteytende næringer.

Konsumet i husholdningene økte med 2,3 prosent i 2011, noe som innebærer en oppbremsing i forhold til 2010. Det var veksten i tjenestekonsumet, som økte med 2,6 prosent i fjor, som bidro mest til økningen i det private forbruket. Varekonsumet utviklet seg imidlertid ujevnt i 2011, med nedgang i to av fjorårets kvartaler, og økte samlet med 1,3 prosent. Tross en vekst i disponibel realinntekt på 4 prosent i fjor, valgte husholdningene å øke sin sparing forholdsvis mer enn sitt forbruk, noe som kan tyde på at den usikre situasjonen internasjonalt gjorde dem mer forsiktige.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital gikk opp med 6,9 prosent i fjor, etter å ha falt de to foregående årene. Det var en betydelig vekst i investeringene i oljevirksomhet, som økte med 11,4 prosent i fjor, tross et fall i fjerde kvartal. Bruttoinvesteringene i Fastlands-Norge økte også, og etter tre år med nedgang, var investeringene 8,2 prosent høyere enn i 2010. En vekst i boliginvesteringene på hele 22 prosent var en viktig årsak til dette, selv om veksttakten var noe lavere i andre halvår enn i første. Tall fra SSBs byggearealstatistikk viser at boligbyggingen fortsatt øker. I fjerde kvartal i fjor ble det fullført 13,3 prosent mer bruksareal til bolig enn i fjerde kvartal 2010. Bruksareal til næringsbygg var derimot 5,5 prosent lavere. Ordreservene i næringen har steget betydelig i løpet av det siste året. I fjerde kvartal i fjor var de 30 prosent

høyere enn i fjerde kvartal 2010, og hadde passert toppnivået fra andre kvartal 2007. Ordretilgangen var 32 prosent høyere enn i fjerde kvartal 2010, og var også høyere enn ved forrige topp. Økningen har vært særlig stor innen anleggsprosjekter. Disse tallene tyder på at aktiviteten i bygge- og anleggsnæringen vil fortsette å være høy framover.

Oppgangen i bruttoinvesteringene i industrien i fjorårets tre første kvartaler ble nesten reversert i fjerde kvartal, da investeringene falt med 13,2 prosent. Industriinvesteringene i 2011 ble dermed 4,3 prosent høyere enn året før. Det var en tilsvarende utvikling i ordretilgangen og ordreservene i næringen. SBBs ordrestatistikk for industrien viser at ordretilgangen falt i både tredje og fjerde kvartal i fjor, slik at nivået på nytt er lavere enn før finanskrisen og 3,3 prosent lavere enn i fjerde kvartal 2010. Ordreservene falt også i fjerde kvartal, men nivået var fortsatt 20,3 prosent høyere enn i fjerde kvartal 2010. Det er nedgangen i eksportmarkedet som førte til den negative utviklingen i ordretilgangen og ordreservene i industrien. Etter den kraftige gjeninnhenting i andre halvår 2009 og første halvår 2010 har utviklingen i industriproduksjonen vært svakere. I fjor falt bruttoproduktet i industrien i første halvår, men veksten tok seg opp i andre halvår og ble 1,9 prosent høyere enn i 2010. Tall fra SSBs produksjonsindeks for industrien tyder imidlertid på en todelt utvikling i industrien. Produksjonen innen metallvareindustri, maskinindustri og bygging av skip og oljeplattformer hadde en klar oppgang i løpet av det siste året, noe som kan sees i sammenheng med de høye investeringene i olje- og gassvirksomhet. Eksportrettede næringer, som metallindustri, papir- og papirvareindustri og produksjon av kjemiske råvarer opplevde derimot en nedgang i produksjonen i 2011.

I fjor falt den samlede norske eksporten med 1,1 prosent. Det var særlig en nedgang i eksport av råolje og naturgass som bidro til dette fallet. Eksport av tradisjonelle varer gikk også ned i fjor som følge av en betydelig nedgang i andre halvår. I januar i år ble handelsoverskuddet imidlertid 22,6 prosent høyere enn året før. Verdien av oljeeksporten falt sammenlignet med januar i fjor, tross høyere oljepris, mens det var en oppgang på nesten 40 prosent i eksportverdien av naturgass. Verdien på eksporten fra Fastlands-Norge var også 10 prosent høyere enn i januar i fjor, men det var en nedgang i eksportverdien av metaller og kjemiske produkter.

TILSTANDEN I INTERNASJONAL ØKONOMI

Etter lange forhandlinger ble EU-landene enige om en ny hjelpepakke til Hellas, slik at landet kan betale forefallende lån i slutten av mars og dermed unngå konkurs.

⁷ Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge er lik Bruttonasjonalprodukt (BNP) utenom næringene utvinning av olje og naturgass, tjenester knyttet til olje- og gassutvinning, rørtransport og utenriks sjøfart.

Statsgjeldskrisen i eurosonen er imidlertid ikke over med dette. Avtalen med Hellas stiller strenge krav til ytterligere innstramminger i det greske statsbudsjettet, noe som vil føre til ytterligere fall i produksjonen. Da det er nytt valg i Hellas i april, er det derfor usikkert om en eventuell ny regjering vil akseptere disse betingelsene. Samtidig blir greske statsobligasjoner stadig nedgradert av kredittvurderingsbyråene, slik at landet i praksis er utestengt fra de private lånemarkedene. På den annen side har risikopåslaget, og dermed rentene, for statsobligasjoner fra Spania og Italia falt de siste par månedene, og har stabilisert seg på et mer bærekraftig nivå. Den europeiske sentralbanken (ESB) har bidratt til dette ved å kjøpe statsobligasjoner fra disse landene og ved å låne penger til europeiske banker til samme formål, slik at den økte etterspørselen har medført en lavere utlånsrente.

Produksjonsveksten i eurosonen avtok i løpet av fjoråret, og endte med en nedgang på 0,3 prosent i fjerde kvartal. Ifølge tall fra Eurostat, gikk BNP ned i sør-europeiske land som Spania og Italia, hvor det er foretatt kraftige innstramminger i statsfinansene, men også i nordeuropeiske land som hittil hadde drevet veksten i eurosonen opp, Tyskland inkludert. Også i Storbritannia var det en nedgang i produksjonen i fjerde kvartal. Sysselsettingen i eurosonen falt på nytt i tredje kvartal i fjor, etter en beskjeden oppgang i de tre foregående kvartalene. Ledigheten har fortsatt å øke, og var i januar på 10,7 prosent. Ledigheten er særlig høy blant de under 25 år, med over 20 prosent av arbeidsstyrken. Industriproduksjonen i euroområdet har vist en nedadgående trend siden september i fjor, og falt med ytterligere 1,1 prosent fra november til desember. Utviklingen til ordretilgangen i industrien har vært ujevn det siste halvåret, men viser også en nedadgående trend, tross en oppgang i desember.

I USA har veksten i bruttonasjonalproduktet tiltatt i løpet av 2011. Fra en produksjonsvekst på 0,4 prosent i første kvartal, målt i årlig rate, økte USAs BNP med 3,0 prosent i fjerde kvartal, ifølge foreløpige estimater. Veksten i det private forbruket var et viktig bidrag til BNP-oppgangen i fjerde kvartal, men det var spesielt en sterk økning i bruttoinvesteringene, herunder boliginvesteringene, som førte til en høyere produksjonsvekst. Offentlig konsum fortsatte derimot å falle i fjerde kvartal, og dette var femte kvartal på rad med kutt i offentlig utgifter. Sysselsettingsveksten har også tiltatt de siste månedene. Selv om ledigheten fortsatt er høy, har den gått ned med nesten ett prosentpoeng siden august, og var i februar på 8,3 prosent av arbeidsstyrken. Tilliten til økonomien hos amerikanske forbrukere gikk på nytt opp i februar, etter en nedgang i januar. Et mindre pessimistisk syn på utsiktene på arbeidsmarkedet, tross høyere bensinpriser, bidro til denne oppgangen. På den annen side økte

USAs ledende indikator⁸ for fjerde måned på rad i januar, noe som tyder på en stabil vekst de nærmeste månedene og muligens en styrket oppgang i andre kvartal.

UTVIKLINGEN FRAMOVER

Den globale økonomiske utviklingen har vært svakere i 2011 enn i 2010, og produksjonsveksten avtok i alle verdens regioner. Ifølge Det internasjonale pengefondet (IMF) er det utsikter til en ytterligere oppbremsing i den globale veksten, som forventes å avta fra 3,8 prosent i fjor til 3,3 prosent i år. For 2013 forventer IMF en global vekst på 3,9 prosent. IMF har revidert ned sine anslag for de aller fleste landene, men den kraftigste nedjusteringen angår eurosonen, som nå forventes å havne i en mild resesjon med en nedgang i BNP på 0,5 prosent i år. Hovedbegrunnelsen er fortsatt usikkerhet knyttet til statsgjeldskrisen i eurosonen, med høye statsrenter i mange land, store kutt i offentlige utgifter samt ubalansene i banksektoren som fører til lavere tilgang på kreditt. Resesjonen i land som Spania og Italia forventes å vare ut 2013, mens BNP for eurosonen under ett anslås å øke med 0,8 prosent neste år. For alle industrilandene samlet er vekstanslagene for i år og neste år på henholdsvis 1,2 prosent og 1,9 prosent, noe som vurderes som utilstrekkelig for å skulle drive arbeidsledigheten betydelig ned. Det er igjen de framvoksende økonomiene som bidrar til å trekke den globale veksten opp. Etter en vekst på 6,2 prosent i disse økonomiene i fjor, venter IMF at veksten vil bli på 5,4 prosent i 2012 og på 5,9 prosent i 2013. Spesielt er vekstanslaget for de framvoksende økonomiene i Asia fortsatt høy, på over 8 prosent i år og neste år, selv om dette innebærer en oppbremsing sammenlignet med veksten i 2011.

IMF advarer imidlertid mot at det er en risiko for at den globale veksten blir lavere enn dette. Den største usikkerheten er knyttet til statsgjeldskrisen i eurosonen og en mulig forverring av denne. Dette vil kunne føre til ytterligere innstramminger i statsbudsjettene og dermed dempe vekstmulighetene i eurolandene, og i tillegg føre til enda dårligere likviditet i banksektoren. Det knyttes også usikkerhet til statsfinansene i USA og Japan, og om nødvendige tiltak vil bli vedtatt for å redusere gjelden i disse landene på mellomlang sikt. IMF forventer i sin siste prognose en lavere global prisvekst og en nedgang i råvareprisene framover, men anslår at oljeprisen fortsatt vil holde seg høy. Geopolitiske konflikter, som en mulig handelsblokkade av olje fra Iran, ville imidlertid kunne føre til enda høyere oljepriser og dermed legge en demper på den globale produksjonsveksten.

⁸ Både indikatoren for forbrukertillit og den ledende økonomiske indikatoren for USA er utarbeidet av The Conference Board.

OECDs ledende økonomiske indikatorer, som gir et anslag på konjunkturutviklingen det neste semesteret, har de siste månedene pekt mot en oppbremsing i de fleste OECD-landene samt de største framvoksende økonomiene. Denne tendensen ser nå ut til å ha blitt endret for noen av disse landene. Ifølge de ledende indikatorene fra februar og mars, kan veksten i USA og Japan tilta i andre halvår 2012, noe som hever vekstutsiktene for hele OECD-sonen. Indikatorene tyder også på en høyere veksttakt i Russland og India. For eurosonen peker indikatorene på et mulig vendepunkt neste halvår, mens for Brasil tyder indikatoren på en konjunkturedgang i andre halvår i år, imidlertid mer moderat enn først anslått. I Kinas tilfelle viser indikatoren tydeligere tegn på oppbremsing.

NAV forventer at den økonomiske utviklingen internasjonalt vil bli svak i år og neste år, selv om vi ser for oss en viss forbedring i 2013. Vi forventer et fall i produksjonen i eurosonen i 2012. De store budsjettkuttene mange euroland nå gjennomfører er en viktig årsak til dette, og statistikk for fjerde kvartal 2011 viser allerede hvilke konsekvenser innstramningene kan ha. Med vedvarende høy arbeidsledighet og dårlig tilgang på kreditt venter vi heller ikke noe vesentlig oppgang i det private konsumet eller investeringene i nærmeste framtid. Om sparetiltakene har ønskede effekt og budsjettunderskuddene reduseres, kan finanspolitikken innrettes i noe mindre kontraktiv retning neste år, og slik bidra til positiv vekst. Vi forventer en mer positiv utvikling i USA framover, og som nyere ledende indikatorer tyder på, kan produksjonsveksten tilta allerede fra andre halvår i år. Likevel må det foretas offentlige kutt også i USA for å unngå ytterligere vekst i statsgjelden, selv om det fortsatt er usikkert når og hvordan dette vil gjøres. I tillegg er arbeidsledigheten og gjelden i husholdningene fortsatt høy. Vi regner derfor med at veksten i USA vil bli lavere enn det historiske gjennomsnittet i år og neste år. Eurosonen og USA er blant Norges viktigste handelspartnere. Den utviklingen vi legger til grunn for disse landene innebærer en lavere utenlandsk etterspørsel for norske bedrifter.

Fortsatt vekst i sysselsettingen i Norge

Til tross for at vi legger til grunn en lav vekst internasjonalt, venter vi at stigende innenlandsk etterspørsel og vekstimpulsene fra olje- og gassvirksomheten vil føre til en moderat oppgangskonjunktur i Norge.

Etter en nedgang i 2010, økte oljeinvesteringene med over 11 prosent i fjor. Dette var et viktig bidrag til veksten i norsk økonomi. I investeringstellingene for fjerde kvartal 2011 ble investeringsanslaget for 2012 oppjustert til det høyeste som hittil har blitt registrert. Vi antar at en fortsatt høy oljepris vil føre til høye oljeinvesteringer også i 2013.

Etterspørselen etter investeringsvarer vil derfor være høy, og bidra til produksjonsvekst i leverandørindustrien.

Tall for industriproduksjonen i 2011 viste en todelt utvikling i sektoren, der leverandørene til oljenæringen hadde økt produksjonsvolum, mens eksportorienterte næringer hadde lav vekst, eller nedgang. SSBs konjunkturbarometeret for fjerde kvartal 2011 bekrefter dette bildet. Produsenter av innsatsvarer, som metallindustri, kjemiske produkter eller papirindustri, som i stor grad retter seg mot eksportmarkedet, meldte om nedgang i sysselsettingen, redusert ordretilgang og fallende priser i det utenlandske markedet. Utsiktene for inneværende kvartal var fortsatt positive, men flere bedriftsledere vurderte å nedjustere investeringene. Produsenter av investeringsvarer, som maskinindustri og bygging av skip og oljeplattformer, meldte om kraftig vekst i sysselsettingen og ordretilgangen, særlig fra hjemmemarkedet, samt økte innenlandspriser. For inneværende kvartal var utsiktene positive, med mulighet for en oppjustering av investeringsplanene. Produsenter av konsumvarer meldte også om en positiv utvikling, spesielt på grunn av høy innenlandsk etterspørsel etter næringsmidler og drikkevarer. For industrinæringene samlet, tyder investeringstellingen for fjerde kvartal på at investeringsnivået i år vil være om lag uendret i forhold til i fjor. På grunn av den svake utviklingen internasjonalt og anslaget om høye investeringene i petroleumsvirksomheten, venter vi at disse bransjevis forskjellene i industrien vil vedvare i år og neste år.

Boligbyggingen fortsatte å øke i fjor, og det var en kraftig vekst i boliginvesteringene. Verdien av ordretilgang og ordreservene i næringen i fjerde kvartal var høyere enn før finanskrisen. Boligprisene gikk også opp, og tross en liten nedgang fra tredje til fjerde kvartal, var de 8 prosent høyere enn i fjerde kvartal 2010. Dette, sammen med høy befolkningsvekst og forholdsvis lave utlånsrenter, tyder på at boliginvesteringene vil fortsette å stige framover. Strengere krav til egenkapital ved huslån vil imidlertid medføre en noe lavere etterspørsel etter boliger, og muligens en oppbremsing i prisoppgangen. Samlet venter vi at boliginvesteringene vil øke i en lavere takt i 2012 og 2013 enn det som var tilfellet i fjor.

Konsumet i husholdningene økte med 3,8 prosent i 2010, og var en viktig årsak til gjeninnhenting i Norge. I fjor ble veksten i det private forbruket noe svakere, på 2,3 prosent. Dette er også lavere enn veksten i husholdningenes disponibel realinntekt, som steg med 4 prosent i fjor, slik at spareraten gikk opp fra 6,3 prosent i 2010 til over 8 prosent i fjor. Vi regner med at spareraten vil holde seg relativt høy, som følge av at husholdningene er forsiktige på grunn av usikkerheten knyttet til utviklingen internasjonalt og har høy gjeld. Husholdningenes gjennomsnittlige bruttogjeld utgjør nå to ganger disponibel

inntekt. Dette er høyere enn noen gang, og høyt også i internasjonal sammenheng. Hovedbidraget til veksten i disponibel inntekt i fjor var en økning i lønnsinntektene til husholdningene på 4,6 prosent, justert for prisveksten, noe som er betydelig høyere enn de to foregående årene. Vi antar at lønnsveksten vil bli moderat framover av hensyn til den konkurranseutsatte sektoren, samtidig som inflasjonen vil holde seg lav. Dette vil medføre en økning i de reelle lønnsinntektene til husholdningene i år og neste år. Vi legger til grunn at Norges Bank på bakgrunn av utviklingen internasjonalt og hensynet til kronekursen ikke vil øke styringsrenten før mot slutten av 2012, og at rentenivået fortsatt vil holde seg lavt i 2013. Selv om vi regner med en forholdsvis høy sparing i husholdningene, forventer vi at lave renter, økte reallønninger og økt aktivitet i norsk økonomi bidrar til at veksten i det private konsumet tar seg opp i 2012 og 2013.

Tall fra Nasjonalregnskapet viser at det var en moderat vekst i konsumet i offentlig forvaltning og i offentlige investeringer i fjor, med henholdsvis 1,5 og 1,3 prosent. Dette er noe lavere enn hva som ble anslått i Statsbudsjettet for 2012. I Nasjonalbudsjettet 2012 anslås en vekst i offentlig konsum på 1,5 prosent i år og et fall i offentlige investeringer på 2,3 prosent. Handlingsregelen for bruken av oljepenger sier at det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet ikke skal overskride 4 prosent av Statens pensjonsfond utland, noe som tilsvarer den forventete realavkastningen av fondet. Ettersom den høye oljeprisen medfører en stor vekst i oljeinntektene, er det rom for økt offentlig etterspørsel selv med en bruk av oljepenger som ligger under handlingsregelens fireprosentbane.

Vi forventer at veksten i verdensøkonomien vil bli lavere i år enn i fjor. Dette vil gi lavere vekstimpulser til deler av norsk industri, og vi legger til grunn en svak utvikling for eksporten. Samtidig venter vi at de anslåtte høye oljeinvesteringene vil bidra til økt produksjon i leverandørindustrien. Dette, sammen med fortsatt vekst i den innenlandske etterspørselen drevet hovedsakelig av privat forbruk og boliginvesteringene, antar vi vil føre til en moderat oppgangskonjunktur i Norge i 2012 og 2013. NAV anslår derfor at sysselsettingen vil fortsette å stige, og at veksten tar seg opp i prognoseperioden slik at sysselsettingsveksten blir på 1,5 prosent i år og på 1,7 prosent neste år.

Arbeidsstyrken vokser også

Befolkningen i Norge økte med 1,3 prosent i fjor. Dette er den høyeste prosentvise veksten som noensinne har blitt registrert. Folketallet steg med 65 600, og innvandringsoverskuddet forklarte 71 prosent av denne oppgangen. Nettoinnvandringen ble på 47 900 i fjor, også det den

høyeste som har blitt registrert hittil. En stor andel av innvandringen til Norge er arbeidsinnvandring. NAV venter at Norges økonomisk særstilling, med forholdsvis lav arbeidsledighet og høyt lønnsnivå sammenlignet med utlandet, vil føre til fortsatt høy arbeidsinnvandring framover. Vi legger derfor alternativet med høy innvandring i Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger per juni 2011 til grunn for vår prognose. Dette tilsier at befolkningen mellom 15 og 74 år vil øke med om lag 65 000 både i 2012 og 2013.

Andelen av befolkningen i arbeidsfør alder som melder seg i arbeidsstyrken har vært fallende siden 2009. Tall fra Arbeidskraftundersøkelsen viser at deltakelsesraten falt med ytterligere 0,5 prosentpoeng, til 71,4 prosent, i fjor. NAV venter at yrkesdeltakelsen for ulike aldersgrupper vil øke etter hvert som etterspørselen etter arbeidskraft tar seg opp. En aldrende befolkning, med en større andel personer mellom 65 og 74 år, som har en relativt lav yrkesfrekvens, trekker imidlertid den samlede andelen yrkesaktive ned. Det forventes derfor en lavere økning i arbeidsstyrken i prognoseperioden enn veksten i befolkningen mellom 15 og 74 år skulle tilsi. NAV anslår at arbeidsstyrken vil øke med 1,5 prosent i 2012 og med 1,6 prosent i 2013.

Økning i ledigheten i 2012, nedgang i 2013

De siste tre månedene har vi sett en forbedring på arbeidsmarkedet. Når vi justerer for normale sesongvariasjoner, har arbeidsledigheten falt med 2 300 personer fra november til februar. Summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere har vist en liknende utvikling, og har gått ned med 1 800 i samme periode. Tilstrømningen av nye arbeidssøkere har gått noe ned i løpet av de siste tre månedene, samtidig som tilgangen på ledige stillinger har økt, også korrigert for sesongvariasjoner.

Med negativ vekst i Europa i 2012, venter vi at ledigheten vil øke utover 2012. NAV venter at det i gjennomsnitt vil være 70 000 helt ledige i år, en økning på 600 fra i fjor. Vi har imidlertid begynt året med omtrent 65 000 helt ledige, justert for normale sesongvariasjoner. Det betyr at ledigheten må øke utover året for at gjennomsnittet skal bli på 70 000. Den økte ledigheten vil i all hovedsak komme fra norsk eksportindustri og deres underleverandører. I 2013 venter vi at den økonomiske veksten vil ta seg noe opp både i Europa og resten av verden. Dette vil også gjøre norske husholdninger noe mindre forsiktige med hensyn til sparingen, slik at konsumet tar seg noe opp i Norge. Samlet venter vi derfor at ledigheten igjen vil gå noe ned i 2013, og bli på 68 000 i gjennomsnitt.

Det er fortsatt usikkerhet knyttet til statsgjelden i eurosone. Hellas er i praksis konkurs, men får nå

nedskrevet deler av sin gjeld. Det er imidlertid fortsatt usikkert om landet vil bli værende i eurosonen eller ikke. Den nye avtalen med Hellas har trolig minnet risikoen for en ny finanskriser, men en ny forverring av situasjonen i Hellas kan fortsatt føre til redusert likviditet i finansmarkedene.

Statsgjeldsproblemer angår ikke bare euroområdet. I land som Storbritannia, USA og Japan er nivået på den offentlige gjelden ikke bærekraftig, selv om markedene fortsatt låner til disse landene uten å kreve ekstra risikopåslag. Vi har lagt til grunn i vår prognose at statsgjeldsproblemene i eurosonen og andre land løses uten at vi får

en ny bankkrise. I det motsatte tilfellet vil de økonomiske utsiktene internasjonalt og for Norge bli vesentlig forverret, og ledigheten høyere enn det vi nå anslår.

Arbeidsledigheten er også rekordhøy i Europa, og særlig blant unge. Med den lave veksten vi venter i Europa er det lite som tyder på at denne vil gå ned med det første. At en hel generasjon blir stående lenge utenfor arbeidsmarkedet i flere land i Sør-Europa er svært bekymringsverdig, og kan skape stor sosial og politisk uro. Dette vil kunne forverre situasjonen ytterligere i forhold til det vi har lagt inn i våre prognoser.

Tabell 1:
NAV's vurdering av gjennomsnittlig antall arbeidsledige i 2012 og 2013. Faktiske tall for 2011.

	2011	2012	2013
Registrerte arbeidsledige	69 395	70 000	68 000
Registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	2,7 %	2,7 %	2,5 %
Arbeidsledige ifølge AKU i prosent av arbeidsstyrken	3,3 %	3,3 %	3,2 %

KILDE: NAV

Tabell 2:
Prosentvis endring i arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledige fra året før.

	2011	2012	2013
Arbeidsstyrke (AKU)	1,0 %	1,5 %	1,6 %
Sysselsatte (AKU)	1,4 %	1,5 %	1,7 %
Arbeidsledige (AKU)	-8,5 %	1,2 %	0,0 %
Registrerte helt arbeidsledige (NAV)	-7,0 %	0,9 %	-2,9 %

KILDE: NAV

Tabell 3:
Befolkning i yrkesaktiv alder, arbeidsstyrke, sysselsatte arbeidsledighet og ledige stillinger, 2006 til 2011.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Befolkning 15-74 år	3 397 000	3 445 000	3 505 000	3 559 000	3 618 000	3 680 000
Arbeidsstyrken	2 446 000	2 507 000	2 591 000	2 590 000	2 602 000	2 629 000
Sysselsatte	2 362 000	2 443 000	2 524 000	2 508 000	2 508 000	2 543 000
Yrkesdeltakelsen	72,0 %	72,8 %	73,9 %	72,8 %	71,9 %	71,4 %
Arbeidsledige ifølge AKU	84 000	63 000	67 000	82 000	94 000	86 000
Registrerte arbeidsledige	62 923	46 062	42 521	69 267	74 643	69 395
Tilgang ledige stillinger	332 304	399 525	358 136	260 301	236 186	247 122

KILDE: NAV OG SSB